

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2025-10-02Diarienummer
RUN 356-2025
Er referens
LI2025/01327Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Yttrande över betänkandet Ökad tydlighet, stärkt samverkan - förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025:85)

Region Västerbottens synpunkter i sammanfattning

- Utredningen är ett viktigt steg till en mer sammanhållen och platsbaserad utvecklingspolitik.
- Region Västerbotten förordar en sammanslagning av politikområdena, under förutsättning att finansiering för utökat uppdrag följer med.
- Det behövs en tydligare rollfördelning mellan region och länsstyrelse där regionen ansvarar för territoriella strategier och demokratisk förankring och där länsstyrelsen får ett ökat ansvar för samordning av statens intressen i länet och där länsstyrelsen behåller ansvar för tillståndsgivning och myndighetsutövning.
- Ett starkt regionalt och lokalt inflytande behöver finnas kopplat till sammanhållningspolitikens finansieringsinstrument.
- Staten behöver samordna sina insatser kopplade till sammanhållningspolitiken och landsbygdsutveckling
- Ökad tilldelning av regionala 1:1-medel är nödvändigt för ett fortsatt starkt regionalt utvecklingsarbete.
- Nationella kapacitetshöjande satsningar riktade till regionalt utvecklingsansvariga måste bli mer långsiktiga, gärna med ett tidsspann på minst 5–7 år eller mer.
- Kommunernas roll i regional utveckling behöver synliggöras och stärkas.
- Samspelet mellan nationella myndigheter behöver stärkas.
- Tvärsektoriell samverkan måste bygga på en konkret problembild – vilket saknas i delbetänkandet.
- Region Västerbotten stödjer förslaget till författningsändring med förtydligande om samverkan med civilsamhället.
- Staten bör ta ett större ansvar för att leverera regionalt och lokalt nedbrutna analyser och planeringsunderlag för att skapa jämförbarhet mellan geografier och över längre tidsspann.
- Avstå från asymmetriskt samhällsansvar och stärk i stället samverkansmöjligheterna för kommuner och regioner.

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2025-10-02Diarienummer
RUN 356-2025
Er referens
LI2025/01327

1. Utgångspunkter för en territoriell sammanhållning

Utredningen är ett viktigt steg till en mer sammanhållen och platsbaserad utvecklingspolitik.

Region Västerbotten välkomnar utredningen och ser fram emot slutbetänkandet. Vi ser utredningen som ett viktigt steg mot en mer sammanhållen och platsbaserad utvecklingspolitik. Landet måste hålla ihop och det kräver en politik som utgår från territoriell rättvisa, lokala förutsättningar och demokrati. Staten har ett systemansvar och behöver skapa tydliga roller och långsiktiga styrformer som fungerar i praktiken.

Territoriell sammanhållning handlar om att minska skillnader i utvecklingsmöjligheter mellan olika delar av landet. Effektiv och platsbaserad samordning kräver att insatser anpassas efter lokala förutsättningar och att aktörerna samverkar. Lokal och regional förankring är avgörande för legitimitet och förtroende. Demokratiperspektivet är centralt: när beslut fattas nära medborgarna ökar delaktigheten och möjligheten att lyckas med omställningar.

Region Västerbotten förordar en sammanslagning av politikområdena

Utredningen säger sig luta åt att regional utvecklingspolitik och landsbygdspolitik bör sammanföras till ett gemensamt politikområde. Region Västerbotten instämmer i denna analys. Vi ser tydliga synergier mellan politikområdena – båda syftar till att stärka platsens förutsättningar, främja hållbar utveckling och skapa goda livsvillkor i hela landet. Landsbygdsutveckling är redan idag en naturlig del av vårt regionala utvecklingsarbete, även om det saknas särskilda finansiella stöd kopplade till detta ansvar.

Region Västerbotten bidrar aktivt till landsbygdspolitikens mål genom insatser som rör bland annat infrastruktur, energiförsörjning, näringslivsutveckling, service och samhällsplanering. Vi arbetar med ett tydligt platsbaserat perspektiv där gleshet, långa avstånd och demografiska utmaningar beaktas.

Vi vill understryka att ett utökat ansvar för landsbygdsutveckling kräver att finansiering följer med. Det är avgörande att regionerna ges rätt förutsättningar att ta ett samlat ansvar för både regional- och landsbygdsutveckling.

3. Rollfördelning mellan regioner och länsstyrelser

Otydligheter i ansvarsfördelningen leder till ineffektivitet och gnissel

Utredningen pekar på att ansvarsfördelningen mellan regioner och länsstyrelser är otydlig. Region Västerbotten delar denna bild. Vi ser att oklara roller och förväntningar leder till ineffektivitet och dubbelarbete. Det är särskilt tydligt inom områden som rör miljö, klimat, naturresurser och bioekonomi, där staten ibland vänder sig till länsstyrelsen, och ibland riktar erbjudanden till regionen, utan en konsekvent linje. Detta försvårar samverkan och skapar osäkerhet kring ansvarsfördelningen vilket i värsta fall leder ett revirtänkande (hos båda parter) som är skadligt för utvecklingen i länet.

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2025-10-02Diarienummer
RUN 356-2025
Er referens
LI2025/01327***Regionens roll – strategisk och demokratisk***

Regionen har det regionala utvecklingsansvaret och ska bära den demokratiska förankringen. Invånarnas möjlighet att demokratiskt kunna påverka i frågor som rör den egna platsen är central, både för regional utvecklingspolitik och landsbygdspolitik. Det innebär att regionen bör ha ansvar för att ta fram de strategier och planer för territoriet som ska tas fram i dialog med kommuner, näringsliv och civilsamhälle. Frågor som rör energi, klimatpassning och bioekonomi är tydliga exempel på områden där som kräver omfattande dialog och samverkan med länets aktörer och där regionen bör ha ett drivande ansvar. Däremot bör tillståndsprövning och myndighetsutövning fortsatt ligga hos länsstyrelsen. En förflyttning av uppdrag från länsstyrelsen till regionen kräver naturligtvis att tillräcklig finansiering följer med.

Länsstyrelsens roll som samordnare av statliga intressen är naturlig, men utmanande

Utredningen föreslår att länsstyrelsen får en samordnande roll för statens intressen i länet. Region Västerbotten ser detta som en naturlig uppgift för länsstyrelsen i egenskap av statens företrädare regionalt. En sådan roll innebär ett viktigt ansvar och kan omfatta nya frågor och komplexa områden. För att uppdraget ska fungera i praktiken behöver staten säkerställa att länsstyrelsen har rätt förutsättningar, inklusive resurser, mandat och möjlighet att bygga kapacitet inom nya sakområden.

Både Region Västerbotten och flera kommuner i länet upplever att samordningen brister kring initiativ och uppdrag som bärs av olika nationella myndigheterna. Denna brist på samordning kan inte läggas i knät på länsstyrelsen utan måste lösas på nationell nivå. Länsstyrelsen kan sedan fungera samordnande av väl synkroniserade statliga intressen och initiativ.

4. Finansiering av insatser för regional utveckling och landsbygdsutveckling***Ett starkt regionalt och lokalt inflytande behöver finnas kopplat till sammanhållningspolitikens finansieringsinstrument***

Utredningen betonar vikten av stärkt regional territoriell planering, där platsens förutsättningar ska styra insatserna. Region Västerbotten delar denna analys, men ser med oro på den centralisering som nu planeras för sammanhållningspolitikens finansieringsinstrument. Centraliseringen riskerar att försvaga den lokala och regionala förankringen och går emot SVESAM-utredningens slutsatser. Region Västerbotten förordar att utredningen i sitt slutbetänkande lägger fram förslag som stärker den regionala nivåns mandat och säkerställer att beslut om finansiering av insatser för regional utveckling fattas nära de förtroendevalda i regionerna.

Staten behöver samordna sina insatser kopplade till sammanhållningspolitiken och landsbygdsutveckling

EU:s sammanhållningspolitik håller på att omstruktureras. I EU:s budgetförhandlingar diskuteras bland annat att verktyg för landsbygdsutveckling, som idag sorterar under jordbrukspolitiken

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2025-10-02Diarienummer
RUN 356-2025
Er referens
LI2025/01327

(CAP), kan flytta till sammanhållningspolitikens område och den budgetpost som idag finansierar Regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF). En sådan flytt kan exempelvis gälla finansieringen till Leader. Denna förändring skulle öka statens förutsättningar till samordning, och det är viktigt att den möjligheten tas tillvara för att förmera och stärka effekterna av de olika finansieringskällorna

Ökad tilldelning av regionala 1:1-medel är nödvändigt

Region Västerbotten ser ett tydligt behov av att staten ökar tilldelningen av 1:1-medel för regional utveckling. Minskade EU-medel och möjligtvis även borttagna gleshetsallokeringar innebär att regioner med stora geografiska ytor och låg befolkning får svårare att fullfölja sitt uppdrag. Samtidigt kvarstår uppdraget – att planera, samordna och genomföra utvecklingsinsatser i hela länet.

I glesa regioner är kostnaderna per capita höga. Avstånden mellan människor och service kräver mer resurser, särskilt inom infrastruktur, energi och samhällsplanering. Det handlar inte bara om kapacitet att genomföra insatser, utan också om att kunna planera för förändring. För Region Västerbotten är 1:1-medlen den huvudsakliga finansieringen av det regionala utvecklingsarbetet. Utan dem minskar möjligheten att växla upp EU-medel och stötta nödvändiga utvecklingsprojekt.

Regionerna har olika förutsättningar. För att hela Sverige ska kunna utvecklas krävs att staten kompenserar för dessa skillnader. Det regionala utvecklingskapitalet måste stärkas, och statliga och EU-finansierade insatser måste samverka. Vi uppmanar utredningen att i sitt slutbetänkande tydligt adressera detta behov.

Nationella kapacitetshöjande satsningar riktade till regionerna måste bli mer långsiktiga

Region Västerbotten ser ett stort behov av att statens satsningar till regionalt utvecklingsansvariga blir mer långsiktiga. Idag präglas många insatser av korta uppdrag och tillfällig finansiering, vilket försvårar kapacitetsuppbyggnad, planering och långsiktigt genomförande. Det gäller både riktade utlysningar och erbjudanden från staten.

Aktuella exempel handlar om utlysningen om att ta fram handlingsplaner kopplat till uppdaterad nationell livsmedelsstrategi, utlysning om regional strategisk planering, eller ett i tid lite mer avlägset initiativ om hållbar regional planering. Det är ofta kort varsel, korta projekttider och stor risk att det arbete som genomförs inte leder till den långsiktiga förändringen som var syftet med satsningen.

Ett annat exempel är samverkansavtalen mellan Trafikverket och de regionala kollektivtrafikmyndigheterna avseende regionaltågstrafik, busstrafik och flygtransferlösningar för att möta tillgänglighetsbrister. De är idag endast ettåriga. Detta trots att trafikavtalen mellan regionen och utförarna av transporterna behöver vara långsiktiga, ofta är 10-åriga.

För att regionerna ska kunna ta ansvar för strategisk utveckling krävs satsningar med en horisont på fem till åtta år. Det ger möjlighet att bygga kompetens, förstå regionala behov och genomföra insatser som ger effekt över tid. Vi uppmanar utredningen att i sitt slutbetänkande föreslå

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2025-10-02Diarienummer
RUN 356-2025
Er referens
LI2025/01327

modeller för mer långsiktig finansiering och uppdrag, som stärker regionernas förmåga att bidra till en hållbar och platsbaserad utvecklingspolitik.

Strukturer för samverkan och styrning

Kommunernas roll i regional utveckling behöver synliggöras och stärkas

Utredningen fokuserar främst på relationen mellan staten och regionerna, och kommunernas betydelse för regional utveckling belyses inte tillräckligt. Kommunerna är ofta genomförare av utvecklingspolitiken och centrala för förankring och legitimitet. De bidrar med lokal kunskap, resurser och kapacitet som är avgörande för att insatser ska ge effekt.

Region Västerbotten har en formaliserad och välfungerande samverkan med länets kommuner. Samverkan sker både sektorsvis och tvärssektoriellt och omfattar politiska forum, tjänstepersonsnätverk och en gemensam ärendebereidning. Vi ser gärna att utredningen föreslår åtgärder som ytterligare kan stärka samverkan mellan kommuner och regioner, och som givetvis tar hänsyn till förhållandena i respektive region.

För att utvecklingspolitiken ska fungera i praktiken behöver kommunernas roll tydliggöras och stärkas i slutbetänkandet.

Samspelet mellan nationella myndigheter behöver stärkas

Region Västerbotten delar utredningens analys om behovet av tydligare styrning och bättre samverkan mellan stat och regioner. Vi vill samtidigt betona att de nationella myndigheterna också måste samverka mer sinsemellan. I dag agerar myndigheter ofta i stuprör, hårt styrda av regleringsbrev, vilket begränsar myndigheternas möjligheter att agera flexibelt, behovsbaserat och sinsemellan synkroniserat.

En egen förstudie (*Strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet – förberedande steg*), genomförd med stöd från Tillväxtverket, visar att regionala utvecklare på Region Västerbotten uppfattar att kontakterna med enskilda myndigheter generellt fungerar väl, men att samordningen mellan myndigheter är svag. Kunskapen om regionernas utvecklingsuppdrag varierar också, vilket skapar onödiga hinder.

Tvärssektoriell samverkan måste bygga på en konkret problembild

Utredningen lyfter behovet av tvärssektoriell samverkan men ger få eller inga exempel på vilka problem som ska lösas genom samverkan.

Region Västerbotten anser att analysen i delbetänkandet är för ytlig för att fungera som grund för utformande av ett fungerande system för tvärssektoriell samverkan. Vi vill se en mer konkret och behovsbaserad analys i slutbetänkandet, med tydliga beskrivningar av var samverkan brister i dag, vilka konsekvenser det får och vilka förutsättningar som krävs för att den ska fungera bättre.

Samverkan är kapacitetskrävande. Den tar tid, kräver resurser och måste leda till konkreta resultat för att vara värd insatsen. Slutbetänkandet bör föreslå samverkansmodeller som är

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2025-10-02Diarienummer
RUN 356-2025
Er referens
LI2025/01327

behovsbaserade, anpassade till den regionala kontexten och som i mesta möjliga mån bygger på befintliga strukturer.

Region Västerbotten stödjer förslaget till författningsändring***Samråd med civilsamhället***

Utredningen föreslår att civilsamhällets organisationer uttryckligen ska nämnas som samverkanspart i lagen om regionalt utvecklingsansvar

Region Västerbotten är positiv till förslaget. Det är rimligt att civilsamhällets roll förtydligas i lagtexten. Organisationer inom civilsamhället bidrar till regional och lokal utveckling och är viktiga samverkansparter.

Samråd med urfolk och minoriteter

Utredningen föreslår att lagen om regionalt utvecklingsansvar ska innehålla en hänvisning till minoritetslagen och konsultationslagen för att tydliggöra regionernas ansvar att samråda med urfolk och nationella minoriteter

Region Västerbotten ser att samverkan med samiska företrädare och nationella minoriteter är viktig. Det finns dock redan lagstiftning som reglerar detta. Att hänvisa till dessa lagar i lagen om regionalt utvecklingsansvar är kanske inte fel, men konstruktionen är ovanlig.

Analys och data***Staten bör ta ett större ansvar för att leverera regionalt och lokalt nedbrutna analyser och planeringsunderlag***

Utredningen pekar på behovet av bättre planeringsunderlag och data för regional utveckling. Region Västerbotten instämmer i analysen.

Det är positivt om staten tar en större roll i att leverera regionalt och lokalt nedbrutna data. Uppdrag till SCB och andra statistikansvariga myndigheter bör sträva efter nedbrytning till minst kommunal nivå men gärna även på nivån för regionala statistikområden (RegSo). Det behövs även en strävan efter enhetlighet i hur data tillgängliggörs med samma system för nedladdning och API:er mellan olika myndigheter. Det behövs även långsiktighet i satsningar kopplat till framtagande av riktad statistik och visualisering av data, som exempelvis trender och prognoser om exempelvis utbildning och arbetsmarknad.

Nationella myndigheter med analysuppdrag som Trafikanalys, Tillväxtanalys och Konjunkturinstitutet skulle också kunna få uppdrag med fokus på att tydligare beskriva lokala och regionala förutsättningar. Det finns exempel på gott samarbete kring analysunderlag där Tillväxtverket och regionerna arbetat med att utveckla mätmetoder, tagit fram riktad statistik och analyser inom olika områden. Den typen av samverkan kan gärna utvecklas ytterligare.

Det sker en snabbutveckling kring digitala verktyg för visualisering och analys där underlag enkelt kan tas fram för olika geografier. Här finns det potential för samarbete och spridning där

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2025-10-02Diarienummer
RUN 356-2025
Er referens
LI2025/01327

nationella myndigheter med större resurser skulle kunna tillgängliggöra digitala rapporter som sedan kan bearbetas vidare i regioner och kommuner.

Asymmetrisk ansvarsfördelning

Avstå från asymmetriskt samhällsansvar och stärk i stället samverkansmöjligheterna

Region Västerbotten ställer sig tveksam till idéerna om asymmetrisk ansvarsfördelning. I stället bör fokus ligga på att underlätta samverkan mellan kommuner och mellan regioner. Det finns lagliga möjligheter att dela tjänster, bilda kommunalförbund och gemensamma nämnder, men kapaciteten att använda dessa verktyg är ibland begränsad. Här behövs stöd och incitament från staten.

Det är också viktigt att hitta funktionella lösningar på de hinder som försvårar samverkan. Det kan handla om begränsningar för distansundervisning, sekretessregler som hindrar informationsdelning eller andra juridiska och administrativa barriärer.

Asymmetri riskerar att skapa legitimitetsproblem. Om ansvar och uppdrag skiljer sig åt mellan regioner blir det svårt att förklara för medborgarna varför vissa delar av landet har större befogenheter och mer resurser än andra.

Beslut i detta ärende har fattats av regionala utvecklingsnämnden den 2 oktober 2025 § 146.

Richard Carstedt (S)
Ordförande regionala utvecklingsnämnden